

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้ห้องเรียน

เกิดการเรียนรู้แบบ

Collaborative Learning

“การเปลี่ยนแปลงของครูจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของนักเรียน ให้โอกาสตนเองเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาเด็ก ๆ รวมถึงให้โอกาสเด็ก ๆ เพื่อให้พวกเขาได้พัฒนาตนเอง”

จิตตินันท์ มากผล (ครูกีฬ)

ครูภูมิปัญญาภาษาไทย ชั้น ๒

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้ห้องเรียนเกิดการเรียนรู้แบบ

Collaborative Learning

การปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นครูผู้สอน มักมีคำถามหนึ่งคำถามเกิดขึ้นภายในใจเสมอคือ ห้องเรียนของฉัน ว่าเหตุใดการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนจึงเป็นเช่นนั้น เมื่อได้สอบถามจากครูประจำชั้นและครูรายวิชาต่าง ๆ ที่เคยสอนนักเรียนชั้น ๒/๒ ร่วมกับการสังเกตชั้นเรียนของตนเองร่วมด้วย สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือ ลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนห้องนี้มีความกระตือรือร้นและประมวผลผลในการเรียนรู้ค่อนข้างช้า จึงทำให้ไม่ค่อยเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้องเรียน เมื่อได้ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นจากการสังเกตห้องเรียนอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว คำถามที่เกิดขึ้นนั้นจึงได้คำตอบที่แตกต่างจากสิ่งที่ฉันคิดไว้ในตอนแรก ซึ่งในขณะที่สอนก็จะเกิดคำถามนี้เกิดขึ้นระหว่างการสอนอยู่บ่อยครั้ง

ทำไมการเรียนรู้ของนักเรียนห้องนี้จึงแตกต่างกับห้องเรียนห้องอื่น

เมื่อถึงเวลาที่ส่งนักเรียนชั้นใหม่ ฉันได้ทราบเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียนห้องนี้ว่าลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนของห้องนี้ค่อนข้างช้า เมื่อได้ปฏิบัติการสอนกับนักเรียนจริง ๆ ฉันก็เห็นว่าลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนห้องเรียนนี้เป็นดังที่กล่าวไว้ข้างต้นจริง ๆ และฉันก็เชื่อมั่นกับสิ่งที่เห็นและสิ่งที่คิดมาอย่างนั้นตลอด เพราะสิ่งที่ครูพบเห็นคือ ขณะเรียนรู้ นักเรียนมักไม่แลกเปลี่ยนการเรียนรู้หรือไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวนั้น ๆ นักเรียนที่แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นจะเป็นนักเรียนคนเดิม ๆ จึงทำให้ประเด็นสำคัญที่ได้จากการเรียนรู้มีความซ้ำเดิมและไม่หลากหลาย ส่งผลให้งานเขียนของนักเรียนส่วนใหญ่มีประเด็นในการเขียนเดียวกัน เนื้อหาในการเขียนไม่ละเอียดและไม่ค่อยมีความหลากหลาย ทุกครั้งที่มีการแลกเปลี่ยน ฉันรู้สึกว่าคุณครูต้องใช้พลังเยอะมากเพื่อให้นักเรียนแลกเปลี่ยนให้ได้มากที่สุด ดังนั้น จึงมีคำถามนี้เกิดขึ้นกับตัวฉันว่า ฉันจะเป็นครูที่ดีได้อย่างไรและจะเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างไร ที่จะช่วยให้สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของเด็ก ๆ นักเรียนให้ห้องเรียนให้ดีขึ้นได้

ฉันจะเป็นครูที่ดีได้อย่างไร

ขณะที่ตัวฉันเองทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนนักเรียนห้องเรียนนี้ ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้น จึงทำให้ฉันได้คิดใคร่ครวญกับตนเองว่า ในฐานะที่ฉันเป็นครูผู้สอน ฉันจะทำอะไรได้บ้าง เพื่อให้ทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หลังจากการสอนฉัน

จึงได้ทบทวนกับตนเองว่า อะไรที่เราพลาดไป มีกระบวนการสอนใดที่ข้ามขั้นตอนไปหรือไม่ ในแต่ละขั้นตอนอธิบายไม่ละเอียดหรือเปล่า คำถามเหล่านั้นสะท้อนให้ฉันคิดว่า “การสอนของฉันเป็นอย่างไร” ข้อดีเป็นอย่างไร ข้อเสียเป็นอย่างไร ฉันจะเตือนตนเองเสมอว่าฉันคือครู หน้าที่ของฉันคืออะไร หน้าที่ของฉันคือสอนให้นักเรียนมีความรู้ และสิ่งที่ฉันสอนนั้นนักเรียนได้ความรู้จริงหรือไม่ ฉันไม่เคยลืมว่าตนเองคือครูรุ่นใหม่ ครูที่ยังไม่มีประสบการณ์ในการสอน ช่วงแรกฉันต้องข้อมสอนเพราะฉันกลัวว่าเมื่อไปยืนอยู่หน้าชั้นเรียนแล้วจะเกิดอาการตื่นเต้น จะต้องทำท่าทางอย่างไร ต้องพูดว่าอะไร แล้วถ้านักเรียนถามในสิ่งที่ฉันไม่ได้เตรียมตัวมาละ ฉันจะตอบคำถามได้ไหม ดังนั้นฉันจึงต้องเตรียมตัวและเตรียมใจเป็นอย่างดีก่อนที่จะเข้าห้องสอนทุกครั้ง เมื่อต้องเข้าสังเกตการณ์การเรียนรู้อะไรของห้องเรียนครูคูวิชา ฉันเลือกที่จะจดและจำขั้นตอนต่าง ๆ อย่างละเอียด ครูพูดอะไร ครูมีท่าทางอย่างไร ครูใช้คำถามอะไร ครูเล่าอะไรให้นักเรียนฟัง ฉันเลือกที่จะสอนตามที่ได้ Observe มาทั้งหมด เพราะฉันรู้สึกว่าการเรียนนั้นสนุกจัง เด็ก ๆ รู้สึกสนุกสนานที่จะได้เรียนรู้ และมีคำถามเกิดขึ้นว่าทำไมเด็ก ๆ จึงชื่นชอบในการเรียนวิชาภูมิปัญญาภาษาไทยมากขนาดนี้ ฉันรู้สึกว่าการทำให้ห้องเรียนของฉันเป็นแบบนี้บ้าง แต่เมื่อฉันทำแบบนี้ฉันกลับรู้สึกว่าคุณไม่มีความสุขในการสอน เพราะฉันกังวลและกลัวว่าจะสอนนักเรียนได้ไม่ดี กลัวว่านักเรียนจะไม่ได้รับความรู้เท่าเพื่อนห้องอื่น กลัวว่านักเรียนจะเบื่อที่ต้องเรียนกับฉัน กลัวว่าทุกอย่างจะไม่เป็นไปตามที่ฉันคาดหวังเอาไว้ และไม่มั่นใจในทักษะการสอนของตนเอง ความกังวลและความกลัวเหล่านี้เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการสอนของฉันอย่างมาก ซึ่งเป็นข้อเสียในการสอนของฉันคือ เมื่อมีความกังวลในการเดินเข้าห้องสอน ฉันจึงมักจะเลยนักเรียน และจดจ่อกับตนเองเป็นส่วนใหญ่ ขณะสอนจะมีภาพอยู่ในหัวเสมอว่าขั้นตอนต่อไปครูต้องพูดอะไร ต้องทำอะไรต่อจากนั้น ต้องหยิบสื่อการสอนมาใช้ตอนไหน กระบวนการใดจะตกหล่นหรือไม่ เนื้อหาที่สอนฉันได้เล่าครบถ้วนไหม แต่ฉันลืมไปว่าการเข้าห้องสอน สิ่งสำคัญที่ฉันต้องสนใจคือนักเรียน นักเรียนคือหัวใจสำคัญของห้องเรียน แต่ฉันกลับลืมสิ่งที่สำคัญที่สุดในห้องเรียนไป นี่คือนักเรียนที่ติดขัดกับฉันมาตลอด จากการสะท้อนของครูคูวิชา และฉันก็สะท้อนปัญหานั้นถึงตนเองเช่นกัน คือการสังเกตห้องเรียนให้ละเอียด มีสายตาที่รวดเร็วกับพฤติกรรมของนักเรียน จัดการชั้นเรียนให้นักเรียนนิ่งให้ได้ แม้ว่าฉันจะมีประสบการณ์ในการสอนเพิ่มขึ้นแล้ว ฉันก็คิดว่าฉันยังแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ไม่ดี แต่ฉันก็จะพยายามและฝึกฝนตนเองต่อไป ดังนั้นเมื่อได้ทำ KM ครั้งนี้ฉันจึงได้ใคร่ครวญถึงปัญหาของ

ตนเอง และจะปรับเปลี่ยนข้อเสียนั้นให้ดีขึ้นคือ ฉันนำวิธีการสอนและการจัดการห้องเรียนที่ได้ observe มาปรับใช้ในแบบของฉันให้มากขึ้น สอนตามวิธีการของตนเอง ปรับเปลี่ยนวิธีการตามลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนนั้น ๆ ให้ความสำคัญกับนักเรียนมากขึ้น ลดความกังวลให้น้อยลง และไม่คาดหวังและเปรียบเทียบผลงานของนักเรียน เพราะนักเรียนแต่ละห้องก็มีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ต้องเห็นปัญหาของห้องเรียนอย่างรวดเร็วเพื่อที่จะแก้ไขได้ทันที เมื่อฉันเริ่มเปลี่ยนแปลงตนเอง ฉันรู้สึกว่ามีความสุขในการสอนมากขึ้น ยิ่งเวลาที่เด็ก ๆ แลกเปลี่ยนความรู้สึกละสิ่งที่ได้เรียนรู้ช่วงท้ายคาบเรียน ทำให้ฉันรู้สึกประสบความสำเร็จในการสอนมากขึ้น แม้ว่าวันนั้นนักเรียนอาจจะไม่เข้าใจในบทเรียนครบทุกคน ฉันก็มีความหวังว่าทุก ๆ วันจะมีนักเรียนที่เข้าใจเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นเมื่อครูให้ความสำคัญกับนักเรียนมากขึ้น จึงส่งผลให้มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนได้อย่างชัดเจน และหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาให้เจอ การเปลี่ยนแปลงของครูจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของนักเรียน ให้โอกาสตนเองที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาเด็ก ๆ รวมถึงให้โอกาสเด็ก ๆ เพื่อให้พวกเขาได้พัฒนาตนเอง ฉันจึงได้ปรึกษากับครูคู่วิชาอยู่หลายครั้ง หลังจากที่ปรึกษากับครูคู่วิชาเพื่อความต้องการในการช่วยเหลือนักเรียนแล้ว จึงได้ข้อสรุปว่า อะไรกันแน่คือปัจจัยที่แท้จริงที่ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นเช่นนี้ โดยครูร่วมมือกันสังเกตห้องเรียนอย่างละเอียดถี่ถ้วนว่านักเรียนแต่ละคนมีพฤติกรรมในการเรียนรู้อย่างไร เมื่อได้คำตอบที่ชัดเจนจะได้หาแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนานักเรียนต่อไป

ครูจึงมุ่งประเด็นสำคัญของปัญหาอยู่ที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักเรียน แต่เมื่อสังเกตชั้นเรียนอย่างละเอียดถี่ถ้วนร่วมกับกับครูคู่วิชา พบว่าแท้จริงแล้วนักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ค่อนข้างดี มีประเด็นที่แสดงความคิดเห็นได้น่าสนใจ ปัญหาที่แท้จริงของห้องเรียนนี้ คือการไม่รับฟังกันขณะมีผู้แลกเปลี่ยน ส่วนผู้ที่แลกเปลี่ยนแล้วก็จะไม่ส่งสิ่งที่เพื่อนคนต่อไปแลกเปลี่ยน สิ่งที่สำคัญคือนักเรียนไม่สามารถจดจ่อกับการแลกเปลี่ยนได้ตลอดเวลา จึงทำให้ได้รับประเด็นในการเรียนรู้ไม่ครบถ้วน อาจมีข้อมูลขาดหายไปในช่วงที่สำคัญ จึงเป็นเหตุให้งานเขียนของนักเรียนไม่มีความหลากหลาย เพราะไม่ได้ฟังสิ่งที่เพื่อนแลกเปลี่ยนให้หลากหลาย มักสนใจแต่สิ่งที่ตนเองแลกเปลี่ยนเท่านั้น

อะไรคือปัจจัยที่ทำให้นักเรียนไม่ฟังกันขณะมีผู้แลกเปลี่ยน ? จากการสังเกตเห็นว่ามีปัจจัย ดังต่อไปนี้

๑. ในช่วงการ Input ความรู้ครูใช้เวลามากกว่า ๒๐ นาที เนื่องจากใช้เวลานานจึงทำให้นักเรียนไม่สามารถจดจ่อกับการเรียนรู้ได้

๒. ขณะที่แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ นักเรียนพูดเสียงเบาเกินไป ทำให้เพื่อนในห้องเรียนไม่สนใจในสิ่งที่เพื่อนพูด จึงเป็นการสื่อสารเพียงทางเดียว นักเรียนที่แลกเปลี่ยนได้เรียนรู้เพียงคนเดียว นักเรียนที่ไม่ฟังจึงไม่ได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน

๓. ระหว่างเรียนรู้มักมีนักเรียนพูดคุยแทรกการเรียนรู้ มีทั้งนักเรียนที่พูดคุยกันถึงเรื่องที่กำลังเรียนอยู่และนักเรียนที่พูดคุยกันนอกประเด็นการเรียนรู้

จากปัจจัยเหล่านี้ที่พบเห็นจากการสังเกตนักเรียนในห้องเรียนอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว จึงได้มีโอกาสใคร่ครวญถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านั้น ว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและจะมีวิธีการแก้ไขให้ดีขึ้นได้อย่างไร

เพราะเหตุใดช่วงเวลาในการ Input ความรู้จึงจะใช้เวลานาน

ช่วงการ Input ความรู้ใช้เวลามากกว่า ๒๐ นาที เป็นไปได้ว่าฉันมีความกังวลกับแผนการสอนพอสมควร กลัวว่านักเรียนจะได้รับความรู้ไม่ครบถ้วนทุกประเด็น ซึ่งนักเรียนค่อนข้างเรียนรู้ได้ช้าอยู่แล้ว การที่จะกระชับเวลาในการ Input ความรู้ให้สั้นลง อาจทำให้นักเรียนไม่เข้าใจในการเรียนรู้ได้ดีเท่าที่ควร รวมถึงขณะเรียนรู้ครูจะต้องหยุดชั้นเรียนอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้เสียเวลาเพิ่มขึ้นอีก แต่การใช้เวลาในการ Input ความรู้สั้น ก็ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถจดจ่อกับการเรียนรู้ได้ จึงทำให้นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้นเช่นกัน ดังนั้นครูจึงกระชับเวลาและเนื้อหาในการสอนให้พอเหมาะพอควรกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจ่อกับการเรียนรู้ได้ดี

อะไรคือปัจจัยที่ทำให้นักเรียนไม่ฟังขณะเพื่อนแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขณะนักเรียนแลกเปลี่ยน นักเรียนพูดเสียงเบาเกินไป ทำให้เพื่อนในห้องเรียนไม่สนใจในสิ่งที่ผู้แลกเปลี่ยนพูดนำเสนอ จึงเป็นการสื่อสารเพียงทางเดียว นักเรียนที่แลกเปลี่ยนได้เรียนรู้เพียงคนเดียว นักเรียนที่ไม่ฟังจึงไม่ได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ครูจึงสร้างกติกาให้ชัดเจนสำหรับนักเรียนที่เป็นผู้แลกเปลี่ยนแสดงความเห็น หรือออกมาพูดนำเสนองานเขียน ต้องพูดด้วยน้ำเสียงที่ดังฟังชัด เพื่อเร้าความสนใจของเพื่อนในชั้นเรียน และครูจะช่วยจัดการชั้นเรียนในห้องเรียนอยู่ในภาวะพร้อมที่จะรับฟังผู้อื่น จากนั้นให้เพื่อนในชั้นเรียนแลกเปลี่ยนถึงประเด็นที่เพื่อนนำเสนอ เช่น มีความคิดเห็นเหมือนหรือต่างอย่างไร และฝึกการชื่นชมผลงานของเพื่อน

รวมถึงพูดถึงสิ่งที่ควรพัฒนาหรือเสนอแนะวิธีการแก้ไข เพื่อให้นักเรียนให้ความสำคัญกับงานของเพื่อน และให้นักเรียนสรุปประเด็นจากสิ่งที่เพื่อนพูดนำเสนอ ส่วนผู้ฟังจะไม่พูดแทรกหรือถามคำถาม ขณะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และในขณะที่ครูกำลังสอนอยู่ ผู้ที่จะสามารถพูดได้คือคนที่ยกมือเพื่อถามคำถามและจะต้องไม่มีเสียงเท่านั้น เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการรอคอยและเคารพกฎกติกาที่สร้างขึ้นร่วมกัน

ครูมีความเห็นว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีการสื่อสารทั้งสองทาง คือ มีผู้พูดและผู้ฟัง หากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดขึ้นเพียงทางใดทางหนึ่ง มีผู้พูดแต่ไม่มีผู้ฟัง หรือมีผู้ฟังแต่ไม่มีผู้พูด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะไม่เกิดขึ้นเลย จึงมีความคาดหวังที่อยากจะพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนให้ห้องเรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Collaborative Learning

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบ Collaborative Learning ซึ่งเป็นทฤษฎีการเรียนการสอนที่มีลักษณะส่งเสริมและสนับสนุน การทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะของทีม โดยจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ซึ่งจัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ ควบคุมการเรียนรู้และบทบาทในการช่วยเหลือซึ่งกันในการแสวงหาความรู้ มีการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนภายในกลุ่มและสร้างความสัมพันธ์ภายนอกกลุ่มที่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่รอบข้าง

ดังนั้น ครูจึงมีความเชื่อว่า หากห้องเรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Collaborative Learning จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ จากการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของนักเรียนในห้องเรียน อาจเป็นวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ของนักเรียนได้ โดยจะดำเนินการสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิจัยในชั้นเรียนต่อไป

จากข้อความข้างต้น ครูได้เห็นถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีความต้องการให้ห้องเรียนเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ซึ่งมีเทคนิคการเรียนรู้หนึ่งที่น่าสนใจ คือ เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือของเคแกน

การเรียนรู้แบบร่วมมือของเคแกน

เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือของเคแกน เป็นวิธีการที่เคแกนกำหนดโครงสร้างหรือกิจกรรมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน สมาชิกกลุ่มอาจคิดพร้อมกันหรืออภิปรายเป็นคู่ หรือสมาชิกกลุ่มคนหนึ่งพูด ส่วนสมาชิกที่เหลือฟังต่อมาสมาชิกที่เป็นผู้ฟังเปลี่ยนมาเป็นผู้พูด ส่วนสมาชิกที่เป็นผู้พูดเปลี่ยนมาเป็นผู้ฟัง เคแกนได้พัฒนาเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือขึ้นหลายเทคนิค ซึ่งเทคนิคต่าง ๆ จะต้องเลือกใช้ให้ตรงกับเป้าหมายที่ต้องการ แต่ละเทคนิคนั้นได้ออกแบบเหมาะกับเป้าหมายที่ต่างกัน

1. การพูดเป็นคู่ (rally robin) เป็นเทคนิคเปิดโอกาสผู้เรียนพูดตอบแสดงความคิดเห็นเป็นคู่ ๆ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกที่เป็นคู่ได้พูดกัน เช่น กลุ่มมีสมาชิก 4 คน แบ่งเป็น 2 คู่

2. การเขียนเป็นคู่ (rally table) เป็นเทคนิคคล้ายกับการพูดเป็นคู่ทุกประการ ต่างกันเพียงการเขียนเป็นคู่ เป็นการร่วมมือเป็นคู่ ๆ โดยผลัดกันเขียนหรือวาด

3. การพูดรอบวง (round robin) เป็นเทคนิคที่สมาชิกของกลุ่มผลัดกันพูด ตอบ เล่า อธิบาย โดยไม่ใช้การเขียน การวาด และเป็นการพูดที่ผลัดกันทีละคน ตามเวลาที่กำหนดจนครบ 4 คน

4. การเขียนรอบวง (round table) เป็นเทคนิคที่เหมือนกับการพูดรอบวง แตกต่างกันที่เน้นการเขียน การวาด วิธีการคือ ผลัดกันเขียนลงในกระดาษที่เตรียมไว้ทีละคนตามเวลาที่กำหนด อาจดัดแปลงให้สมาชิกทุกคนเขียนคำตอบหรือบรรทุกผลการคิดพร้อม ๆ กัน

5. การแก้ปัญหาด้วยการต่อภาพ (jigsaw problem solving) เป็นเทคนิคที่สมาชิกแต่ละคนติดคำตอบของตนเองไว้ จากนั้นกลุ่มนำคำตอบของทุก ๆ คน มาร่วมกันอภิปราย เพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุด

6. คิดเดี่ยว-คิดคู่-คิดร่วมกัน (think-pair-share) เป็นเทคนิคโดยเริ่มจากปัญหาหรือโจทย์คำถาม โดยสมาชิกแต่ละคนคิดหาคำตอบด้วยตนเองก่อน แล้วนำคำตอบไปอภิปรายกับเพื่อนเป็นคู่ จากนั้นจึงนำคำตอบของตนหรือเพื่อนที่เป็นคู่เล่าให้เพื่อนทั้งชั้นฟัง

7. อภิปรายเป็นคู่ (pair discussion) เป็นเทคนิคที่เมื่อครูถามคำถาม หรือกำหนดโจทย์ แล้วให้สมาชิกที่นั่งใกล้กันร่วมกันคิด และอภิปรายเป็นคู่

8. อภิปรายเป็นทีม (team discussion) เป็นเทคนิคที่เมื่อครูตั้งคำถาม แล้วให้สมาชิกของกลุ่มทุก ๆ คนร่วมกันคิด พูด อภิปรายพร้อมกัน

9. ทำเป็นกลุ่ม-ทำเป็นคู่-ทำคนเดียว (team-pair-solo) เป็นเทคนิคที่เมื่อครูกำหนดปัญหาหรือโจทย์ หรืองานให้ทำแล้ว สมาชิกจะทำงานร่วมกันทั้งกลุ่มจนทำงานสำเร็จ แล้วจากนั้นจะแบ่งสมาชิกเป็นคู่ให้ทำงานร่วมกันเป็นคู่จนงานสำเร็จ แล้วขั้นสุดท้ายให้สมาชิกแต่ละคน ทำงานเดี่ยวจนสำเร็จ

10. การเรียงแถว (line-up) เป็นเทคนิคที่ง่าย ๆ โดยให้นักเรียนยืนเป็นแถวเรียงลำดับภาพ คำ หรือสิ่งที่ครูกำหนดให้ เช่น ครูให้ภาพต่าง ๆ แก่ นักเรียน แล้วให้นักเรียนยืนเรียงลำดับภาพขั้นตอนของวงจรชีวิตของแมลง

11. การพูดเป็นคู่ตามเวลาที่กำหนด (time-pair-share) เป็นเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือที่สมาชิกจับคู่กัน คนที่ 1 พูดในเวลาที่กำหนดเพื่อตอบโจทย์ คนที่ 2 ฟังจากนั้นให้สลับกันโดยใช้เวลาเท่ากัน

12. การทำโครงการเป็นกลุ่ม (team project) เป็นเทคนิคการเรียนด้วยวิธีโครงการโดยครูอาจจะกำหนดวิธีการทำโครงการ ระบุบทบาทของสมาชิกภายในกลุ่ม ให้ร่วมกันทำโครงการตามทีมอบหมาย หรืออาจใช้วิธีให้ผู้เรียนร่วมกันคิดทำโครงการเอง โดยนักเรียนแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกทุกคนมีบทบาทในการทำงาน

13. คิดเดี่ยว-คิดคู่-คิดเป็นกลุ่ม (think-pair-square) เป็นเทคนิคโดยเริ่มจากปัญหาหรือโจทย์คำถามโดยสมาชิกแต่ละคนคิดคำตอบด้วยตนเองก่อนแล้วนำคำตอบของตนเองไปอภิปรายกับเพื่อนเป็นคู่ จากนั้นอภิปรายกับสมาชิกในกลุ่มของตนเองก่อน แล้วอาจนำคำตอบเล่าให้เพื่อน ๆ ทั้งชั้นฟัง

14. การให้ข้อมูลย้อนกลับแบบหมุนเวียน (rotating feedback) เป็นเทคนิคที่สมาชิกทุกคนในแต่ละกลุ่มให้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งอาจเป็นข้อคิด ข้อเสนอแนะ ข้อดี ข้อบกพร่องต่อผลงาน

ของกลุ่มอื่น ๆ โดยหมุนเวียนไปที่ละกลุ่มจนครบอย่างเป็นระบบ หรืออาจมีกำหนดเวลาให้แต่ละกลุ่มด้วยก็ได้

เมื่อพบเทคนิคต่าง ๆ จึงคิดหาวิธีการเพื่อปรับวิธีการเรียนรู้ในชั้นเรียน ว่าเทคนิคใดที่เหมาะสมและปรับให้เข้ากับแผนการสอนในวิชาของตนเองได้ โดยใช้แผนการสอนดั้งเดิม แต่ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนวิธีการในเรียนรู้ เพื่อสังเกตพฤติกรรมในการเรียนรู้ของนักเรียนว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

ก่อนหน้าที่ฉันจะตัดสินใจเลือกทำวิจัยในชั้นเรียนเรื่องนี้ ได้มีการเข้าร่วมประชุมในวง KM ของครูวิชาภูมิปัญญาภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1 คุณครูหนึ่ง ศรัณธร แก้วคุณ เป็นผู้นำการประชุม ได้ให้คุณครูทุกท่านร่วมกันแลกเปลี่ยนปัญหาที่พบในชั้นเรียนของตนเอง โดยเลือกมา 1 เรื่องที่ตนเองสนใจอยากจะทำพัฒนาให้ดีขึ้น ครูท่านอื่น ๆ ก็แลกเปลี่ยนปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของตนเอง เมื่อถึงเวลาที่ฉันต้องแลกเปลี่ยนเรื่องของตนเอง มีคำพูดมากมายเกิดขึ้นในใจฉันว่า

“อะไรคือปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนของฉัน”

“แล้วฉันจะพัฒนานักเรียนได้อย่างไร”

“ฉันจะแลกเปลี่ยนอะไรในวงประชุมดี”

“ฉันไม่เข้าใจในสิ่งที่จะทำ”

“ในหัวตอฉันมีแต่เครื่องหมาย ???”

ฉันไม่รู้จะแลกเปลี่ยนเรื่องอะไร ในความคิดตอฉันนั้น อะไรคือปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของฉัน แล้วสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นฉันจะพัฒนานักเรียนได้จริงหรือไม่ แต่สุดท้ายฉันก็เล่าไปว่า ยังไม่รู้เรื่องอะไรที่ฉันสนใจอยากจะทำ แต่ปัญหาที่พบในนักเรียนของฉันคือ พบว่านักเรียนไม่ค่อยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนต่าง ๆ ก็ไม่มีอะไรแตกต่างจากห้องเรียนอื่น ๆ ในชั้นเรียนเดียวกัน ดังนั้น จึงได้ข้อสรุปว่า สิ่งที่ทำเป็นอันดับแรกคือหาคำตอบให้ได้ว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ให้นักเรียนไม่ร่วมกันแลกเปลี่ยนในชั้นเรียน โดยการร่วมกันสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งมีครูคุวิชาที่เป็นผู้สังเกตชั้นเรียนคอยช่วยจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียนให้ด้วย

สัปดาห์ต่อมาฉันจึงได้คำตอบว่าแท้จริงแล้วนักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนได้ดี แต่ปัจจัยที่สำคัญคือนักเรียนไม่ฟังการแลกเปลี่ยนของเพื่อน เมื่อถึงเวลาต้องแลกเปลี่ยนคลังคำบนกระดานเพื่อทำงาน จึงทำให้คลังคำที่นักเรียนแลกเปลี่ยนนั้นไม่มีความหลากหลาย เนื่องจากนักเรียนไม่มีคลังคำมากพอจากการเรียนรู้ เพราะไม่ฟังสิ่งที่เพื่อนแลกเปลี่ยน จากการที่ได้สะท้อนกับครูผู้วิชา จึงได้ข้อมูลดังนี้

- นักเรียนแลกเปลี่ยนได้ดี แต่ปัญหาคือไม่มีใครฟังในสิ่งที่เพื่อนแลกเปลี่ยน
- นักเรียนที่ออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนแลกเปลี่ยนได้ดี แต่นักเรียนในห้องเรียนไม่มีใครฟังกัน
- นักเรียนสนใจแต่คำตอบของตนเอง เมื่อตอบคำถามเสร็จก็จะไม่สนใจเพื่อนตอบคำถาม

ข้อสรุปที่ได้คือ การเรียนรู้ในแต่ละกระบวนการ นักเรียนจะขาดการฟังกันทุก ๆ กระบวนการ ดังนั้น นี่คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ห้องเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สิ่งที่ครูเพิ่มเติมในกระบวนการเรียนรู้ คือ นอกจากจะสร้างกติกาในการเรียนให้ชัดเจนแล้ว ครูเพิ่มวิธีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนตอบคำถามต่อ ๆ กัน เช่น เมื่อมีนักเรียนคนหนึ่งตอบคำถาม ครูจะถามต่อว่ามีใครเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่เพื่อนแลกเปลี่ยนอย่างไร และคำถามที่ครูใช้กับนักเรียนนั้นต้องมีความหลากหลาย ครูได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการใช้คำถามที่ดี จึงได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่านอกจากผู้สอนต้องรู้จักการใช้คำถามประเภทต่าง ๆ แล้ว ควรต้องรู้จักใช้ทั้งคำถามระดับต่ำหรือง่ายปนกับคำถามระดับสูงหรือคำถามยาก เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนคิดทั้งง่ายและยากขึ้นตามลำดับ เพื่อพัฒนาสู่การเป็นผู้มีความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) เพื่อที่จะสามารถตัดสินใจ จะทำ จะเชื่อ หรือแก้ปัญหาได้อย่างมีหลักการและถูกต้อง นอกจากการฝึกถามคำถามประเภทต่าง ๆ แล้ว ยังต้องฝึกการถามในลักษณะดี หลีกเลียงลักษณะไม่ดีด้วย ซึ่งลักษณะการใช้คำถามที่ดี มีดังต่อไปนี้

1. เตรียมคำถามล่วงหน้า เพราะจะสามารถเรียงลำดับตามความง่ายยาก ตามลำดับเนื้อหา ลังยังมีความมั่นใจในการถาม

2. ถามอย่างมั่นใจโดยใช้ภาษาชัดเจน กระชับรัด

3. ถามแล้วต้องมีเวลารอคอย (wait-time) ประมาณ 3 วินาที เพื่อเปิดให้ผู้เรียนทั้งเก่งและไม่เก่งได้คิดอย่างทั่วถึง จากนั้นจึงเรียกชื่อผู้เรียนให้ตอบคำถาม ไม่กำหนดผู้ตอบก่อนถามคำถาม
4. ถามทีละคนและตอบทีละคน แต่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตอบหลาย ๆ คนในคำถามเดียวกัน
5. ถามแล้วไม่ทวนคำถาม และไม่ทวนคำตอบ
6. ควรใช้ท่าทาง เสี่ยงประกอบการถามเพื่อกระตุ้นความสนใจ
7. ควรใช้คำถามปูพื้น เมื่อตอบคำถามแรกไม่ได้
8. ควรใช้คำถามง่ายและยากปนกันในการสอนครั้งหนึ่ง ๆ
9. ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนถามคำถามผู้สอน

ครูได้ลองปรับวิธีการเหล่านั้นเพื่อให้เข้ากับลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียนของตนเอง โดยเฉพาะการเตรียมคำถามมาล่วงหน้าและการคาดเดาของนักเรียน เมื่อครูเตรียมความพร้อมให้กับตนเองในการพร้อมมือกับคำตอบของนักเรียน ส่งผลให้ครูสามารถเลือกใช้คำถามได้อย่างหลากหลายกับนักเรียนที่มีศักยภาพแตกต่างกัน และสามารถถามคำถามได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้การเรียนรู้ในห้องเรียนจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการตอบคำถามมีความลื่นไหลมากขึ้น และครูให้นักเรียนฝึกการชื่นชมและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลงานของเพื่อน เมื่อมีเพื่อนออกมานำเสนอ ขอให้ทุกคนตั้งใจฟัง และสะท้อนเกี่ยวกับผลงานของเพื่อน เพื่อห้องเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมทั้งสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นให้นักเรียนฟัง โดยบอกนักเรียนว่า “ครูสังเกตเห็นว่า นักเรียนทุกคนในห้องเรียนของครูมีความสามารถ และสามารถเรียนรู้ได้ดี แต่ว่าปัญหาของพวกเราคือ เด็ก ๆ มักจะไม่ฟังในสิ่งที่เพื่อนแลกเปลี่ยนเลย ซึ่งเด็ก ๆ ก็เห็นแล้วว่าเมื่อทุกคนฟังกัน ทุกคนสามารถทำงานได้ด้วยตนเองและทำออกมาได้ดีด้วย และครูเชื่อว่าหากทุกคนตั้งใจเราทุกคนจะทำงานได้ดีและเก่งขึ้นอย่างแน่นอน” ซึ่งเป็นการให้ positive feedback เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของนักเรียน ให้เปลี่ยนมุมมองของตนเอง รวมถึงการให้โจทย์ของมีส่วนสำคัญ ครูมีการปรับเปลี่ยนโจทย์บ้างในบางครั้ง หลังจากที่ประเมินศักยภาพของนักเรียนแล้ว ซึ่งก็ทำให้นักเรียนเข้าใจและทำงานได้ด้วยตนเองมากขึ้น เช่น โจทย์ “ให้

นักเรียนเขียนบรรยายเปรียบเทียบคุณค่าของถ่านกับความดีของเจ้าเงาะ” สิ่งที่เกิดขึ้น คือ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถลงมือทำงานได้ เพราะไม่เข้าใจโจทย์ “ไม่รู้ว่าจะเขียนเปรียบเทียบ ถ่านกับเจ้าเงาะอย่างไร ครูจึงปรับโจทย์เป็น “ให้นักเรียนเขียนบรรยายเกี่ยวกับถ่าน” “วิธีการทำ ถ่าน” “ประโยชน์ของถ่าน” “ความหมายจากสำนวน คนไม่เอาถ่าน” เพื่อให้โจทย์มีความ หลากหลายตามศักยภาพของนักเรียน

นักเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดอย่างเห็นได้ชัด คือ เด็กชายเขตต์นภัส กาสา (น่านฟ้า) หลังจากที่ได้ครูปรับวิธีการสอนตามที่วางแผนเอาไว้ นั่น ผลงานของน่านฟ้ามีพัฒนาการ ในการเขียนดีขึ้นเรื่อย ๆ

ข้อคิดจากสังข์ทอง ตอน 3 และ 4

“พ่อแม่หวังดีกับเรามาก แล้วเราก็ต้องรักพ่อแม่และปู่ ป้า ตา ยาย พี่ และคุณครูทุกคน และต้องตอบบุญคุณทุกคน”

เขียนบรรยายเรื่อง ถ่าน

“ประโยชน์ถ่าน คือ ช่วยดับกลิ่นได้และทำดินสอได้ และช่วยทำให้น้ำสะอาด ทำยาได้ และช่วยก่อไฟ และทำอาหารได้ ทำยาสีฟันได้และทำอาวูธได้ ตอนสมัยโบราณเอาถ่านไปวาด รูปบนฝาผนังได้”

จากงานเขียนของนักเรียนสังเกตได้ว่า นักเรียนเขียนเป็นคำหรือวลี โดยเอามาเชื่อมเป็น ประโยคด้วยคำว่า “และ” แต่งานเขียน 2 ครั้งสุดท้าย นักเรียนมีความมั่นใจในการเขียนมากขึ้น แม้ว่าจะยังเรียบเรียงประโยคไม่ได้ดีมากนัก แต่สิ่งสำคัญคือนักเรียนมีความมั่นใจในการเขียน มากขึ้น เขียนสะกดผิดน้อยลง ข้อความที่เขียนมีความยาวขึ้น และมีการยกตัวอย่างเหตุการณ์ จากข้อคิดที่ตนเขียนร่วมด้วย คือ การเขียนข้อคิดจากเรื่องสังข์ทองในตอน 7 8 และ 9

ข้อคิดจากสังข์ทอง ตอน 7 และ 8

“ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และอย่าโกหก ควรทำตามสิ่งที่พูดและคิดก่อนทำ และอย่า คิดร้าย อย่าเชื่อคนอื่นง่าย ๆ เพราะสมมติว่า ถ้าช่วยล้างรถได้สะอาดจะให้ของ แล้วพอล้างรถ สะอาดคนที่จะให้ของก็อาจจะไม่ให้ของ และทำดีอย่าหวังผลตอบแทน และอย่าดูคนจาก ภายนอก ต้องดูคนจากภายใน ”

ข้อคิดจากสังข์ทอง ตอน 9

“อย่ารังแกคนอื่น เพราะถ้าเราไปทำคนอื่น คนอื่นอาจจะทำเราคืนก็ได้ และอย่าโลภมาก เพราะถ้าอยากได้อะไรเราก็จะไม่ได้ และคิดก่อนทำ เพราะสมมติว่าเราไม่ได้คิดก่อนว่าเราจะไปปาจรวด พอไม่ได้คิดก่อนทำ ก็เผลอไปปาจรวดไปในบ้านคนอื่น คนอื่นก็ว่าได้”

แม้ว่างานเขียนของน่านฟ้าจะยังไม่ได้เป็นงานเขียนที่ดี แต่สิ่งที่ครูสังเกตเห็น คือ นักเรียนมีความมั่นใจในการเรียนมากขึ้น ทั้งการเขียนสะกดคำ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมตอบคำถามในชั้นเรียนมากขึ้น รวมถึงมีความกล้าที่จะออกมานำเสนองานเขียนของตนเองหน้าชั้นเรียน ในครั้งแรกนักเรียนจะพูดเสียงเบา ๆ และต้องการให้ครูคอยช่วยอ่านอยู่ข้าง ๆ แต่ครั้งต่อ ๆ ไป นักเรียนมั่นใจมากขึ้นและอ่านเองด้วยเสียงที่ดังฟังชัด ครูสังเกตเห็นว่า นักเรียนมีความสุขกับการเรียนมากขึ้น เนื่องจากในการทำงานทุกครั้ง บ่อยครั้งที่ครูมักพูดชื่นชมว่านักเรียนเป็นตัวอย่งที่ดีมากของผู้ที่มีความตั้งใจและพยายามที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอ แต่คำชื่นชมของเพื่อนน่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้เขาเองได้ดีกว่าครู เมื่อน่านฟ้าออกมาพูดนำเสนอ นักเรียนมีความมั่นใจมาก เนื่องจากเพื่อน ๆ ตั้งใจฟังในสิ่งที่น่านฟ้าพูดนำเสนอ เพราะทุกคนอยากรู้น่านฟ้าเขียนอะไรและน่านฟ้าก็ไม่ค่อยขอออกมากพูดที่หน้าชั้นเรียน เมื่อน่านฟ้าพูดจบ ทุกคนต่างร่วมปรบมือยินดีในความกล้าหาญของเพื่อน และพร้อมให้ข้อเสนอแนะอย่างเต็มที่

“อยากให้น่านฟ้า พูดให้เสียงดังมากขึ้น”

“น่านฟ้าเขียนเก่งขึ้นมากเลย เขียนได้ตั้ง 1 หน้า”

“น่านฟ้าเก่งมากเลย อยากให้น่านฟ้าพยายามแบบนี้ไปเรื่อย ๆ ต่อไปจะได้เก่งขึ้นอีก”

จากการทำ KM ในครั้งนี้ แม้ว่าจะมีเพียงเวลาสั้น ๆ ที่ได้เก็บข้อมูลและลงมือทำ แต่ทำให้ฉันได้ตระหนักคือ การสังเกตห้องเรียนและนักเรียนให้ชัดเจนเป็นสิ่งที่สำคัญมาก หากว่าเรามองเห็นห้องเรียนได้อย่างรวดเร็ว เราจะสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการและพัฒนาวิธีการสอนได้อย่างทันถ่วงที เพื่อนำไปสู่การพัฒนานักเรียนอย่างแท้จริง กับนักเรียนในห้องเรียนนี้ก็เช่นกัน ฉันเชื่อมาตลอดว่า ที่นักเรียนไม่ค่อยแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นกันเป็นเพราะลักษณะการเรียนรู้อของห้องเรียนนี้ หากไม่ได้สังเกตอย่างละเอียดถี่ถ้วนคงไม่สามารถรู้ถึงสาเหตุที่แท้จริง

และพัฒนานักเรียนให้ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้เลย นอกจากนี้การตั้งคำถามกับนักเรียนก็มีความสำคัญ หากคำถามไม่หลากหลายและรองรับกับศักยภาพของนักเรียน เขาก็จะไม่สามารถตอบคำถามได้ ดังนั้นครูในฐานะผู้สอนจึงต้องเตรียมตัวในการคาดเดาคำตอบของนักเรียนมาเป็นอย่างดี เพื่อให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้องเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น จากการเปลี่ยนแปลงของตัวฉันในฐานะผู้สอน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของนักเรียน เมื่อฉันปรับเปลี่ยนวิธีการสอน การเรียนรู้ของนักเรียนจึงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งนักเรียนมีความมั่นใจในการเรียนรู้มากขึ้น เนื่องจากเมื่อตนเองพูดแลกเปลี่ยน เพื่อน ๆ ต่างตั้งใจฟัง ทุกคนเคารพในกฎกติกา รวมถึงการได้รับคำชื่นชมทั้งจากครูและเพื่อน ไม่น่าเชื่อว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ ในกระบวนการเรียนรู้ แต่กระบวนการเล็ก ๆ นี้ที่ทำให้นักเรียนสร้างสรรค์งานเขียนของตนเองได้เป็นอย่างดี เมื่อใดที่นักเรียนยังคงต้องพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ ในฐานะผู้สอนอย่างครูที่เป็นผู้ให้การเรียนรู้ก็ต้องพัฒนาศักยภาพไปพร้อม ๆ กับนักเรียน